

LITERATURA.

Dr. OTAKAR KROUSKÝ: VOLEBNÍ ZÁKONODÁRSTVÍ V JINÝCH STÁTECH A SNAHY O DEMOKRATICKOU VOLEBNÍ REFORMU V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE.

Zvláštní otisk z knihovny Svazu Národního osvobození. Praha 1933, nákladem vlastním, str. 226 + 3.

„Tato knížka vznikla z přednášek, jež roku 1933 uspořádal seminář Národního osvobození o volební reformě. K přednáškám došlo pro neustávající hlasité volání, aby byla uvolněna soustava přísně vázaných kandidátních listin“, píše autor v závěru k své práci. Ano, soustava vázaných kandidátních listin odstranila výtky, které již dávno byly činné volebním soustavám, vybudovaným na základě všeobecného volebního práva na podkladě individuálního vota. Těmto soustavám se vytýkalo, že přehlížejí reální třídění obyvatelstva na určité zájmové skupiny, že voličové, seskupení pouze na základě počtu, nemají reálního sjednocujícího podkladu, zkrátka, že takové soustavy jsou anarchické, že postrádají organisace (srovnej na př. Charles Benoit: „La crise de l'état moderne“ a jiná díla uvedená v práci V. M. Hessena: „Základy ústavního práva“, Petrograd 1918, str. 190). Soustava vázaných kandidátních listin uložila politickým stranám úlohu organisace voličů a politické strany dokonale splnily své poslání. Elektorát, zejména v republice Československé, není nyní pouhým seskupením obyvatelstva podle počtu, nýbrž je to armáda voličů, přesně organisovaná a podléhající vůli orgánů politických stran. Avšak jako každá organisace omezuje individuální svobodu, tak i organisace voličů zbavila tyto svobody voliti, a vnucuje jim, aby svůj volební akt vykonávaly podle direktiv daných politickou organisací. Tato stránka volebního systému republiky Československé již dávno vyvolává určitou reakci a této reakce, jak píše dr. Krouský, bylo často využíváno k různým agitačním a stranickým účelům. Práce dra Krouského sleduje účel, „aby se široké vrstvy čtenářské obce a s nimi také veřejné mínění zaměstnávalo intenzivněji a při tom bez vášně a bez postranních agitačních záměrů řešením žádoucí reformy“ a jest určeno pro široké vrstvy čtenářstva, aby se seznámily s nejdůležitějšími typy volebních soustav, a to volebních soustav podle různých pozitivních právních řádů. V tomto směru dílo dra Krouského jest cenným praktickým doplňkem ke třem přednáškám, uveřejněným ve svazku 88. knihovny Národního osvobození, kde otázka poměrného zastoupení a jeho úpravy byla probrána s hlediska ideologického a právně politického. Kniha dra Krouského skládá se z 9 částí.

Část první jest věnována výpočtu a krátké charakteristice různých volebních zásad. Dr. Krouský především vysvětluje zde rozdíl mezi zásadou výlučné konkurence listin a zásadou výlučné volby osob a praví, že první zásada jest zásadou soustavy přísně vázaných kandidátních listin, kdežto zásada druhá jest charakteristickým znakem voleb většinových, a pak vypočítává šest různých pozitivních soustav, které jsou sice vybudovány na zásadě poměrného zastoupení, avšak ustupují od principu vázanosti kandidátních listin. Tyto typy jsou předmětem dalších zevrubných výkladů. Tomuto výkladu předchází část druhá, věnovaná různým způsobům výpočtů volebního čísla a soustavám rozdělování mandátů. Zde pozastavuje se autor nad tím, že československé volební řády pro obě sněmovny Národního shromáždění zvolily starou metodu Haarovu a že důsledkem této metody jest, že v prvním skrutiniu obsadí se průměrně méně mandátů, takže v skrutiniu druhém a třetím politické strany mají možnost jmenovati větší počet

poslanců a senátorů, a to úplně podle libovůle, aniž by byly vázány kandidátními listinami předem ohlášenými.

Část třetí se zabývá soustavou horizontálních listin (soustava jednojmenné volby kandidátů spiatých v krajské listiny). Zde jsou probrány volební systém Dánska a Bavorska a návrh dra Körnera a dra Baxy z roku 1908 na změnu volebního řádu do sněmu království Českého, dále autorovy návrhy podané v senátu v roce 1925 a návrhy Klofáčovy a Hrušovského z roku 1929. Zevrubně jest vyložen volební zákon bavorský z roku 1920 v úpravě pozdějšími novelami.

Čtvrtá část vykládá zákon o volbách do švýcarské Národní rady, vybudovaný na soustavě volných kandidátních listin.

Pátá část obsahuje přehled statutu pro volbu živnostenského a kupeckého soudu ve Frankfurtě (systém volby podle umístění kandidátů).

Část šestá jest věnována výkladu volebních zákonů belgických a novele k řádu volení do obcí v republice Československé z 12. července 1933, číslo 122 Sb. zák. a nař. (soustava jednojmenného hlasování v listině). Zde autor názorně ukazuje, a to porovnáním zákonů belgických s československou novelou, že tato poslední jen zdánlivě ustupuje od soustavy přísně vázaných kandidátních listin, ježto kautely, kterými jest podmíněno, aby volební výsledky mohly změnit pořad kandidátů v kandidátních listinách navržených politickými stranami, jsou tak přísné a komplikované, že prakticky není možno, aby kandidáti navržení politickými stranami nebyli zvoleni. Pro československé zákonodárství jest příznačným, uvádí autor, že novela tato vyloučila prvního kandidáta z všeobecné konkurence a zajišťuje mu zvolení bez ohledu na to, jaké přízně požívá u voličů.

Sedmá část obsahuje výklad volebního řádu do finského sněmu podle zákonů z roků 1906, 1918 a 1930 (systém omezeného a odstupňovaného hlasování podle srovnávacího pořadí).

Část osmá — výklad volebních řádů svobodného státu Irského (zásada přednostního jednojmenného hlasování).

V části deváté uvádí autor, že soustava přísně vázaných kandidátních listin byla na místě v počáteční době republiky, ježto měla vykonati a skutečně vykonala úlohu organisace voličstva. Avšak má za to, že v 15. roce demokratické republiky občané mají právo vykonávati volby bezprostředně. Dr. Krouský vidí základní vadu tohoto systému v tom, že nevyhovuje zásadě bezprostřednosti volebního práva. V popředí volebního zápasu mají býti o s o b n o s t i kandidátů. Zvolený poslanec má si býti vědom přímé odpovědnosti vůči svým voličům. Poměrné volby podle zásad přísně vázaných listin přervaly bezprostřední osobní vztah mezi voličem a kandidátem, vsunuly mezi ně prostředníka — politickou stranu.

Autor přiznává se, že kdyby zbývala jediné volba mezi soustavou většinovou a soustavou přísně vázaných kandidátních listin, bylo by opravdu dáti přednost soustavě většinové a volbám jednotlivých poslanců v drobných okresích.

Práce autorova ukazuje však, že jiná střední cesta není vyloučena.

Práce dra Krouského, jak bylo již zmíněno, jest určena pro širší veřejnost. V tomto směru jest uznati, že uspořádání materiálu, zejména ta okolnost, že autor neomezuje se jen na slovní výklad jím probíraných předpisů, nýbrž doplňuje slovní výklad názornými tabulkami a výpočty, které vyjadřují zvláštnost té které soustavy a umožňuje porozumění i čtenáři neodborníku.

Dr. E. T.